

ВИДАВНИЦТВО
РАНОК

Ірина Цепова

НАВЧАННЯ
БЕЗ МЕЖ

1

КЛАС

УКРАЇНСЬКА МОВА БУКВАР

ЧАСТИНА 6

Цєпова І. В.

«Українська мова. Буквар»
навчальний посібник для 1 класу закладів загальної середньої освіти
(у 6-и частинах)
Частина 6

Видавництво «Ранок»

Навчальний посібник створено відповідно
до Типової освітньої програми, розробленої
під керівництвом О. Я. Савченко

Ірина Цєпова

УКРАЇНСЬКА МОВА БУКВАР

Навчальний посібник для 1 класу
закладів загальної середньої освіти
(у 6-и частинах)

Частина 6

Схвалено для використання в освітньому процесі

Електронні
матеріали
до підручника

Харків
Видавництво «Ранок»
2023

Умовні позначки

ДЛЯ ЧИТАННЯ

	слово		голосний звук
	пара слів		приголосний твердий звук
	слово-помічник		приголосний м'який звук
	речення		

розглянь,
розкажи

прочитай,
що зможеш
(читає той, хто
знає всі букви)

прочитай
самостійно

завчи
скоромовку

виконай завдання
до тексту, дай
відповіді на
запитання

театралізуй

ДЛЯ ПИСЬМА

розглянь
зразок

наведи
букви і слова

спиши
з друкованого

виконай логічне
завдання

збери і запиши
слово

напиши
за зразком

допиши

Дорога _____ !
ім'я

Дорогий _____ !
ім'я

Ось ми і завершуємо велику подорож до дивовижної скарбниці слів української мови. Ти вже знаєш майже всі букви абетки, умієш з ними читати і писати. Це допомагає тобі спілкуватися з рідними, друзями, учителями та іншими людьми.

Запрошую тебе до завершальної частини нашої чарівної мандрівки. На тебе знову чекають приємні зустрічі та надзвичайні пригоди.

Тож вирушаймо в путь. Щасливої нам дороги і цікавих відкриттів.

Веселе місто Алфавіт.
Йому сьогодні наш привіт.
Живуть там літери в словах,
А кожне слово — звір чи птах,
Травиця чи барвистий цвіт.
Отож в похід
За мною вслід!

Тамара Коломієць

Фарби веселки

фа – фла фо – фто фу – фру фи – фти фі – флі
 фі < ніш фа < кел фо > кус ке > фір фер > ма
 шка кір зе фір

Чарівні фарби

Федькові подарували розмальовку і фарби. Тепер він розфарбовує. Жовтим кольором — фортецю, червоним — телефон, синім — трансформера, блакитним — фонтан. А веселку Федько розфарбовує в різні кольори. І під час роботи примовляє: чапля осінь жде завзято, буде сани фарбувати. А для чого?

Чарівниця **о**сінь **ж**ар-птаха **з**азиває **б**абин **с**ад
фарбувати.

ф ф ф ф ф ф ф ф ф ф ф ф ф ф ф

ф ф ф ф

фа

фі

фара

арфа

Веселку

різні

малював,

діставав.

хлопчик

фарби

а>а

н о п р с т у ф х ц ч ш щ ь ю я

Країна-фантазія

З'єднай стрілочками склади і зображення.

фа

уф

фе

фо

еф

фі

фру

аф

Фото – то + куля – ля + с + ник =

Фантазерка

Фаїна вигадала казкову країну. Там ростуть фінікові пальми. Цілий рік квітнуть фіалки. Фламініго приго[]ають усіх фруктовим морозивом, а жирафи — фініками. Феї грають на арфах і виконують потаємні бажання мандрівників. Кожного вечора в темному небі спалахує феєрверк! А казкові ельфи урочисто сурмлять у фанфари: «Фу-ті-ту! Фу-ті-ту!»

o / p o z x o j 3 o j 7 2 7

g g g

ge ge

gi gi

Растів

Рєодосія

Що вигадала Фаїна? Запиши відповідь.

Blank lined area for writing the answer.

н о п р с т у ф х ц ч ш щ ь ю я

Щедрий край

Щ

Ш

Ц

Щ

Ш

Щ

Ш

Ц

Ц

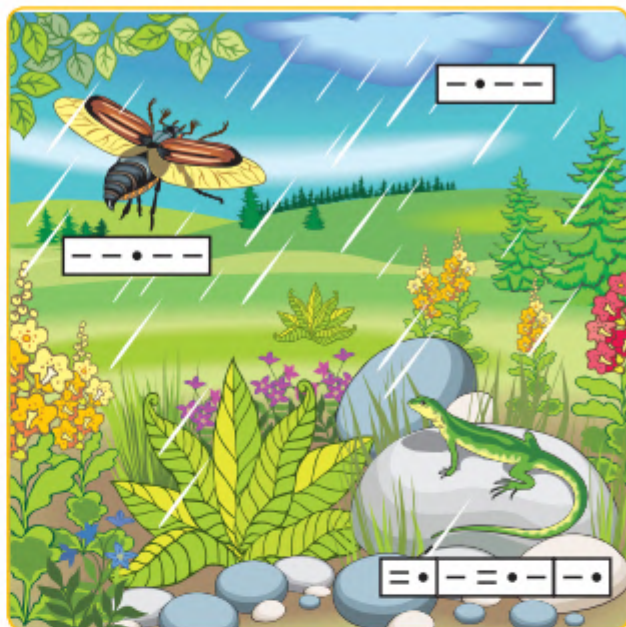
Ш

Ц

Щ

Ш

Ц

_____ !

ша – ча – ща

шо – чо – що

шу – чу – щу

ші – чі – щі

кущ

щокá

щéдрий

хрущ

лящ

борщ

дощ

щúка

щíрий

хрущі

лящі

борщі

~~Р~~Щ

~~Р~~Щ

Рідний край

Україна — красивий і щедрий край! Наша земля багата на розлогі лани, зелені гаї, повноводні річки, глибокі моря, високі гори. Найбільша річка України — Дніпро. Вона тече аж до Чорного моря. Найвища гора в Україні — Говерла. Вона є окрасою Карпат. Щиро любіть свій рідний край!

Моя Батьківщина

З'єднай слова за зразком.

Глянь навкруги, яка
твоя земля: Красива,
дивовижна і єдина. Усе
тут дороге: ліс, гори
і поля. Бо це Вітчизна
наша — Україна!

Батько – о + ів + щит – т + на =

Україна

Батьківщина — це земля наших батьків, дідів, прадідів. Це край, де звучить рідна мова і материнська пісня. Він багато значить для кожного з нас.

Наша Батьківщина зветься Україною.

2 1 2 1 2 1 2 3 4 5 6 7

Щедрий і красивий край — рідна Батьківщина!

Н О П Р С Т У Ф Х Ц Ч Ш Щ Ъ Ю Я

Абеткова пісенька

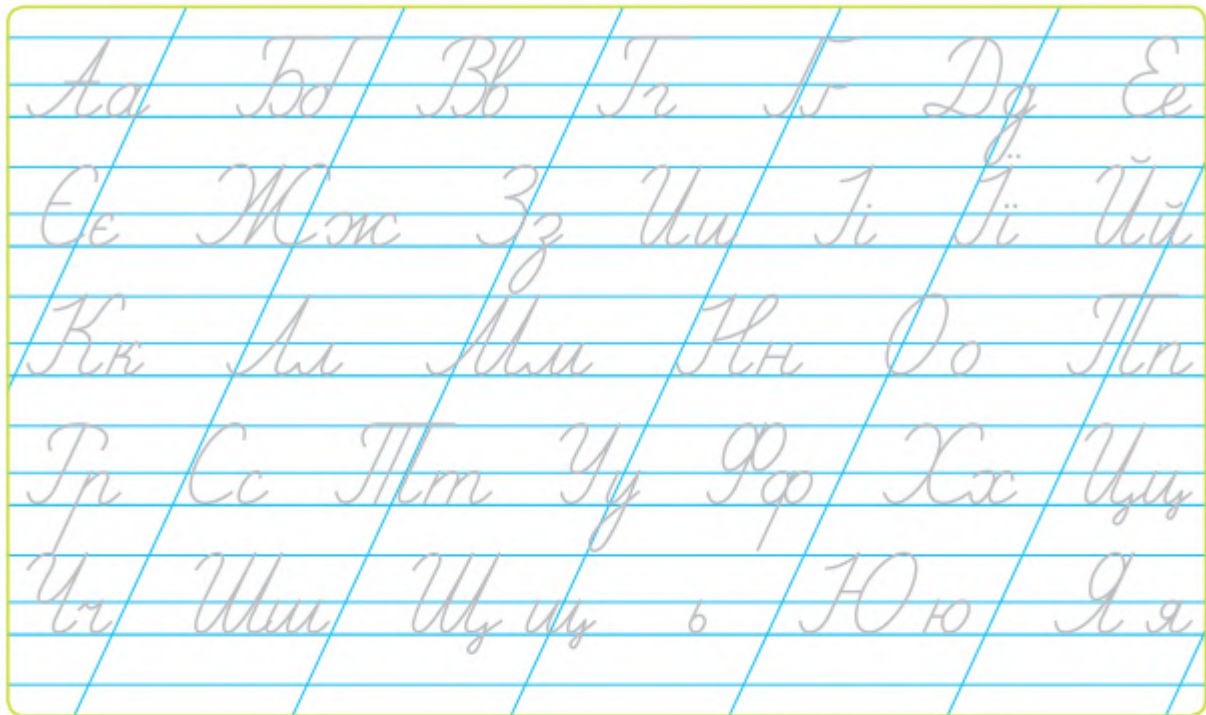
А, Б, В — коник у траві живе,
Г, Ґ, Д, Е — мама донечку веде,
Є, Ж, З — по стежині жук повзе,
И, І, Ї, Й — гріється на сонці змій.

К, Л, М — лисенятко під кущем,
Н, О, П — песик носиком сопе,
Р, С, Т — в полі житечко росте,
У, Ф, Х — я сміюся — ха-ха-ха!

Ц, Ч, Ш — кіт в дорогу вируша,
Щ, Ю, Я — гарна пісенька моя.
Знак м'який Ъ — помічник мовчазний,
Не мовчи, а абеточку учи!

Софія Андрухович

Спиши слова в алфавітному порядку:
алфавіт, азбука, абетка.

Аз, Букви — а потім науки.

Я пишу правильно і красиво!

Твоя батьківщина — Україна

Батьківщина

Знаєш ти, що таке Батьківщина?
Батьківщина — це ліс осінній,
Це домівка твоя, і школа,
І гаряче сонячне коло.
Батьківщина — це труд і свято,
Батьківщина — це мама й тато,
Це твої найщиріші друзі
І бджола у веснянім лузі.

Анатолій Костецький

Рідний край

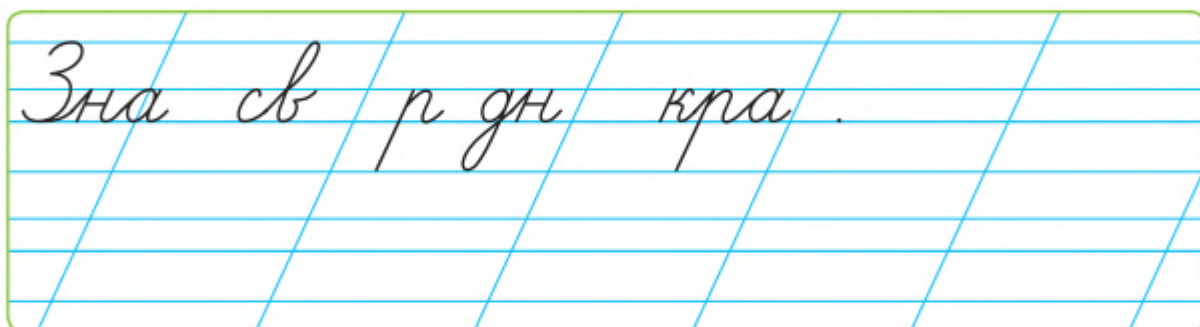
Україна —
Рідний край.
Поле. Річка.
Зелен гай.

Любо стежкою
Іти —
Тут живемо
Я і ти!

Анатолій Камінчук

Додай букви *й*, *і*. Спиши скоромовку.

Що таке Батьківщина? Знайди відповідь у вірші Анатолія Костецького. Закінчи речення.

Батьківщина —
це труд і
Батьківщина —
це мама й

Як ще можна назвати Батьківщину? Знайди слова у вірші Анатолія Камінчука. Спиши їх.

Наша столиця

Чудовий день. Ясна пора.
Легенький вітерець повіяв.
На кручах сивого Дніпра
Стоїть столиця наша — Київ.

Квітує свічами каштан,
На храмах грає позолота.
Ось Володимир, ось Богдан,
Он сяють Золоті ворота.

Летить у небо голуб-птах,
Над ним хмарки, немов пір'їни.
Тріпоче синьо-жовтий стяг,
Як вільне серце України.

Анатолій Камінчук

Чи доводилося тобі бувати в Києві?
Що можеш розповісти про нашу столицю?

й уш

уш

Київ
Україна
українська

Ми живемо в Україні.

Київ стоїть на березі Дніпра.

Український прапор

Марійка сиділа й малювала. Спочатку взяла блакитну фарбу:

— Хай небо буде погідне¹, ясне! — сказала вона й намалювала небо.

— У небі хай сяє сонечко,— сказала вона і взяла жовту фарбу.

Намалювала сонце, і небо повеселішало.

А внизу поле, чорне та сумне.

— Розвеселімо його! — мовили жовта і блакитна барви.

Взялися за рученьки і злинули додолу: одна блакитним дощиком, друга ясним проміннячком.

У чорній землі спала насінинка. Пробудилася та й каже:

— Як мені хороше! Дощик мене напоїв, сонечко зігріло. Буду я проростати.

І над землею піднявся зелений паросток. І другий піднявся, і третій, і тисяча тисяч веселих зелених паростків!

— Тепер же я знаю,— засміялася Марійка.— Де жовте і блакитне удвох, там настає весна! Бо разом вони дають зелену барву.

Відклала пензлика й замилювалася. Гарна жовта барва з блакитною! Як сонечко з небом. Як волошка з пшеницею. Як наш прапор.

¹ Погідне небо — тихе, спокійне.

з н т р

з н т р з н т р
 зр зр зр

прапор

Синій, як море,
 Як день, золотий —
 З неба і сонця
 Наш прапор ясний.

З жита й волошок
 Наш прапор ясний.
 Синій, як квіти,
 Як лан, золотий.

Олександр Олесь

Випиши слова з вірша, додай власні порівняння.

Синій, як...

Золотий, як...

Тарас Шевченко

Тарас Шевченко був художником і поетом. У віршах він оспівував Україну, яку дуже любив. Твори поета нерідко ставали народними піснями. Книга віршів «Кобзар» прославилася на весь світ, а Тараса Шевченка всі люди стали звати Кобзарем.

...Світає,
Край неба палає.
Соловейко в темнім гаї
Сонце зустрічає.

Тече вода з-під явора
Яром на долину.
Пишається над водою
Червона калина.

Тарасова гора

Ми їздили в Канів — на могилу Тараса Шевченка. На високій горі мене пройняло якесь хвилювання. Я вперше відчув, що переді мною — Україна, що я її син. Ці високі гори, далекі степи, води Дніпра — моя рідна земля. Слово поетове — моя рідна мова. А вона — наша чиста криниця, без якої ми не зможемо жити.

За Василем Сухомлинським

І досі сниться: під горою
між вербами та над водою
біленька хаточка.

...Світає,
Край неба
в темнім

Шевченко Тарас — наче сонце для нас.

Леся Українка

Леся Українка написала для дітей і дорослих багато віршів і казок. У своїх творах вона висловлювала щиру любов до рідної землі, українського народу. Твори Лесі Українки відомі за межами нашої країни.

Кругом садочки,
біленькі хати,
і соловейка
в гаю чувати.

Ой, чи так красно
в якій країні,
як тут, на нашій
рідній Волині!

Леся з України

Справжнє її ім'я — Лариса Косач. Через тяжку хворобу дівчинка в дитинстві не ходила до школи, а навчалася вдома. Вона вивчила багато іноземних мов, чудово грала на піаніно.

Свій перший вірш майбутня поетеса написала в дев'ять років. А підписала його так: «Леся з України». Відтоді її почали звати Лесею Українкою.

На зеленому горбочку,
У вишневому садочку
Притулилася хатинка.

Кругом

хати,

І

в гаю

Закресли букву **в** і прочитай рядки вірша Лесі Українки.

Я вбував малюю в гордаві, —
Що в мене в плакаті, я в сміялась в.

Ранкові роси

Над озером сонце повільно сплива.
Росою його зустрічає трава.
І дивно спросоння дивитись травиці,
Як сяють уранці краплини водиці.
Бо в небі одне лише сонце встає,
А в кожній росинці палає своє.

Вадим Левін

Чому дивувалася травиця?
Що вона побачила?
Поглянь і ти навколо себе: скільки дивного,
чудового є у природі! Будь уважним!
Навчися розгадувати таємниці природи!
Люби та бережи її!

л м я

л м я л м я

маля млин
яблуня

Утвори і надрукуй слова.

ро + са =

ро + син + ка =

Blank handwriting practice lines for the word formation exercise.

Добери чотири слова, запиши їх. Розфарбуй росинку.

росинка

яка?

Blank handwriting practice lines for the word selection exercise.

Що не можна купити?

В лісі я блукаю босий,
Падають на мене роси.

З пташкою біля смерічки¹
Із джерельця п'ю водичку.

Вдома десь біля метро —
Пепсі-кола та ситро,

Каруселі, зоосад.
Огороді там із ґрат.

А як грошей назбирати,
Можна дещо і придбати:

Капелюха, лімузин²,
Хату, трактор, магазин.

Та не купиш ти росу,
Неба зоряну красу.

Не сховаєш в гаманець
Спів пташок і вітерець.

Володимир Орлов

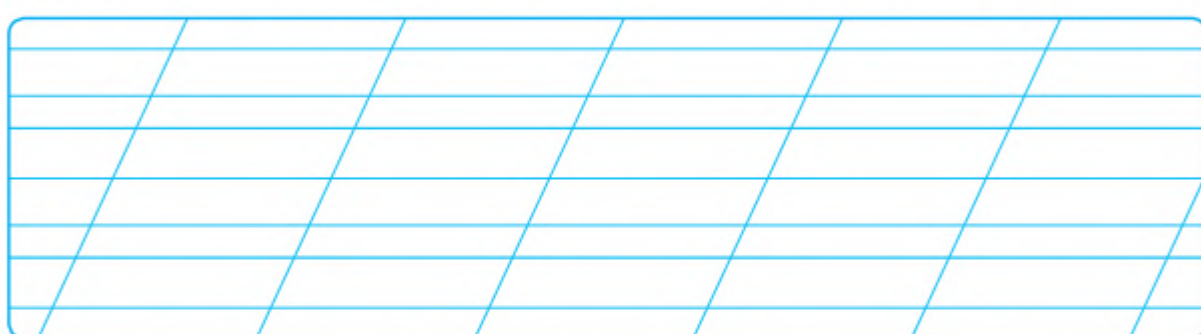
Поміркуй, чи можна вважати, що автор вірша понад усе любить і цінує природу. Як ти гадаєш, а що ще не можна купити за гроші?

¹ Смерічка — ялинка.

² Лімузин — довгий легковий автомобіль.

Спиши 2 перші рядки вірша В. Орлова.

Поясни умовні знаки охорони природи.

Спиши речення.

Я буду природі вірним другом!

Слова ввічливості

Доброго ранку, добридень, доброго вечора, здрастуйте — так вітаються українці.

На все добре, щастя вам, до побачення, до зустрічі — так прощаються.

Які ще ввічливі слова ти знаєш? Збери їх.

Плутанина

З ліжка Ясочка зіскакує,
До батьків гукає: — Дякую!
Потім, з'ївши свій сніданок,
Проказала: — Добрий ранок!

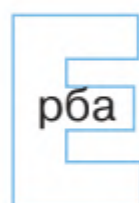
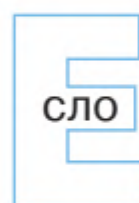
Ігор Січовик

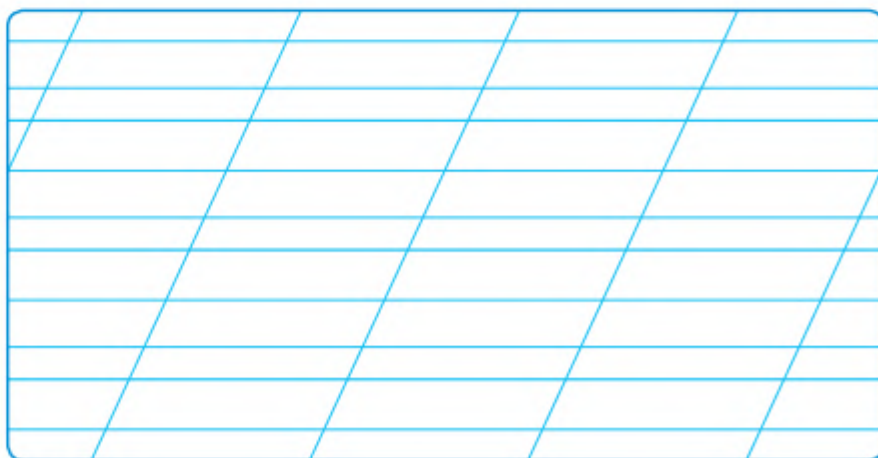
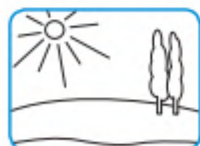
Чи можна вважати Ясочку чемною дівчиною?

Розгадай ребуси.
Запиши слова.

Як вітаються українці залежно від часу доби?
Напиши.

Рідна мова

Сію дитині
В серденько ласку.
Сійся-родися,
Ніжне «будь ласка»,
Вдячне «спасибі»,
«Вибач» тремтливе,—
Слово у серці —
Як зернятко в ниві.
«Доброго ранку!»,
«Світлої днини!» —
Щедро даруй ти
Людам, дитино!
Мова барвиста,
Мова багата,
Рідна і тепла,
Як батьківська хата.

Варвара Гринько

Із чим порівнюється наша мова?
Які ввічливі слова згадуються у вірші? Коли
ними слід користуватися?

Ласкаве слово, що весняний день.

у у з

г г з

дідусь
одуд
зозуля

Якими названо ввічливі слова у вірші В. Гринько? Допиши.

будь ласка

спасибі

вибач

Як зробити день веселим?

Ти прокинься рано-рано,
Лиш над містом сонце встане,
Привітайся з ластівками,
З кожним променем ласкавим.

Сам гарнесенько умийся,
Сам швиденько одягнися,
Підійди до тата й мами
І скажи їм:
— Добрий ранок!

Усміхнися всім навколо:
Небу, сонцю, квітам, людям.
І тоді обов'язково
День тобі — веселим буде!

Анатолій Костецький

А з ким вітаєшся вранці ти? Кому усміхаєшся?
Пригадай ввічливі слова. Додай їх до рядків
із вірша Лесі Вознюк.

До смаку усім сніданок
з привітанням «...!»

Щиро скажеш ти «...!» —
усміхнеться цілий світ.

Якщо дружиш ти з «...»,
то життя, неначе казка.

Привіт!

Будь ласка!

Добрий ранок!

вдень — вночі
влітку — взимку

Допиши слова з вірша А.Костецького.

Усміхнися всім навколо:

І тоді обов'язково день тобі —

Про маму

Змалювати маму

Для всього, що зелене,
Є олівець у мене,
Для неба, річки, ставу
Я синього дістану,
Для жовтого гусяти
Оцей ось можна взяти.
Але ж який дістати,
Щоб маму змалювати?
Складу я краще вірша
Про маму найдобрішу
І намалюю квіти
Найкращій мамі в світі.

Микола Сулима

?

А які слова, щоб змалювати свою маму,
знайдеш ти?

Допоможи дітям зібрати квіти для мами.
Спробуй їх намалювати.

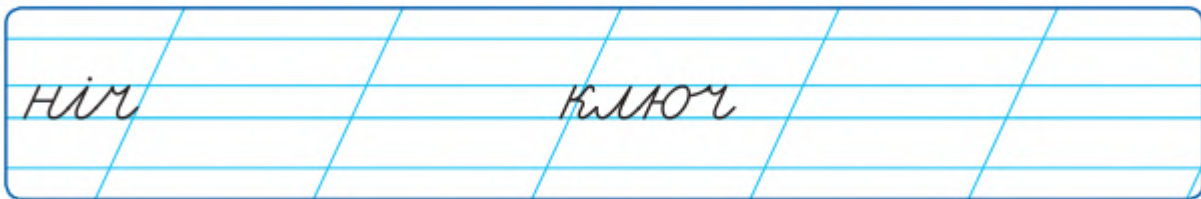

Рідної матері слівце, як літнє сонце.

Мати годує дітей, як земля людей.

Материн гнів, як весняний сніг: рясно випаде,
та скоро розтане.

Гостре словечко коле сердечко.

Прочитай вірш. Підкресли в ньому слова з частиною «най», спиши їх.

Моя ненька наймиліша!
В цілім світі найрідніша!
Пригортаю до серденька:
Ти — моя найкраща ненька!

З інтернет-ресурсів

Найласкавіші руки

Маленька дівчинка приїхала з мамою у велике місто. Пішли вони на базар. Мама вела доньку за руку. Дівчинка побачила щось цікаве. На радіщах заплескала в долоні і загубилася в юрбі. Загубилася й заплакала:

— Мамо!.. Де моя мама?

Люди оточили дівчинку й питають:

— Як тебе звуть, дівчинко?

— Оля.

— А маму як звуть? Скажи, ми зараз її знайдемо.

— Маму звуть... мама... матуся.

Люди усміхнулися і знову питають:

— Ну, скажи, які у твоєї мами очі: карі, сині, блакитні, сірі?

— Очі в неї найдобріші...

— А коси? Які в мами коси — чорні, русі?..

— А коси... найкрасивіші...

Знов усміхнулися люди. Питають:

— Ну, скажи, які в неї руки?.. Може, якась родимка в неї на руках є, згадай.

— Руки в неї... найласкавіші.

Пішли люди й оголосили по радіо:

«Загубилася дівчинка. У її мами найдобріші очі, найкрасивіші коси, найласкавіші у світі руки».

І мама знайшлася.

Василь Сухомлинський

у ч и ї ш ц ш

Учіння — джерело знань.

Прочитай речення. Із чим порівнюються мамин голос і очі?

Нібито , мамин голосочок.

У моєї мами очі, наче дві .

Спиши друге речення.

Старі казки на новий лад

Яєчко золоте, та не те

Жили собі дід та баба. Була в них Курочка Ряба. Знесла вона яйце. Не просте, а золоте!

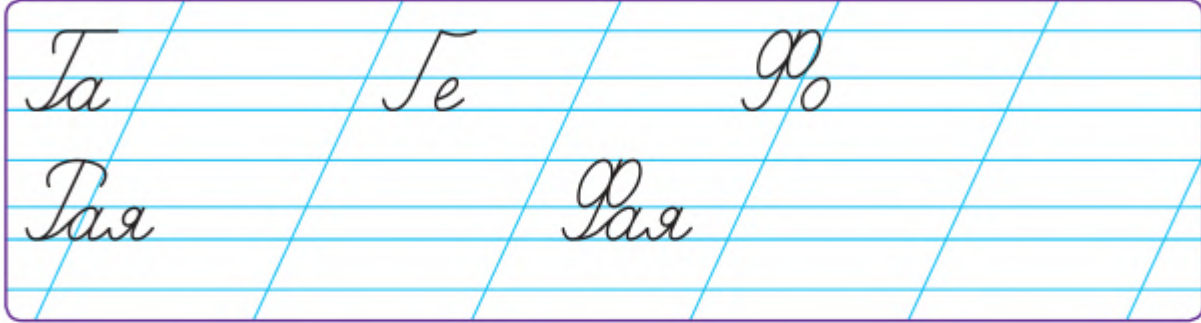
Дід бив-бив — не розбив. Баба била-била — не розбила. Мишка бігла, хвостиком зачепила, яйце впало... і покотилося до лісу.

Зустріла яйце Лисичка, схопила і до своєї хатки понесла. Думає: «Виведу з нього отакенне курчатко! Ото вже наїмся».

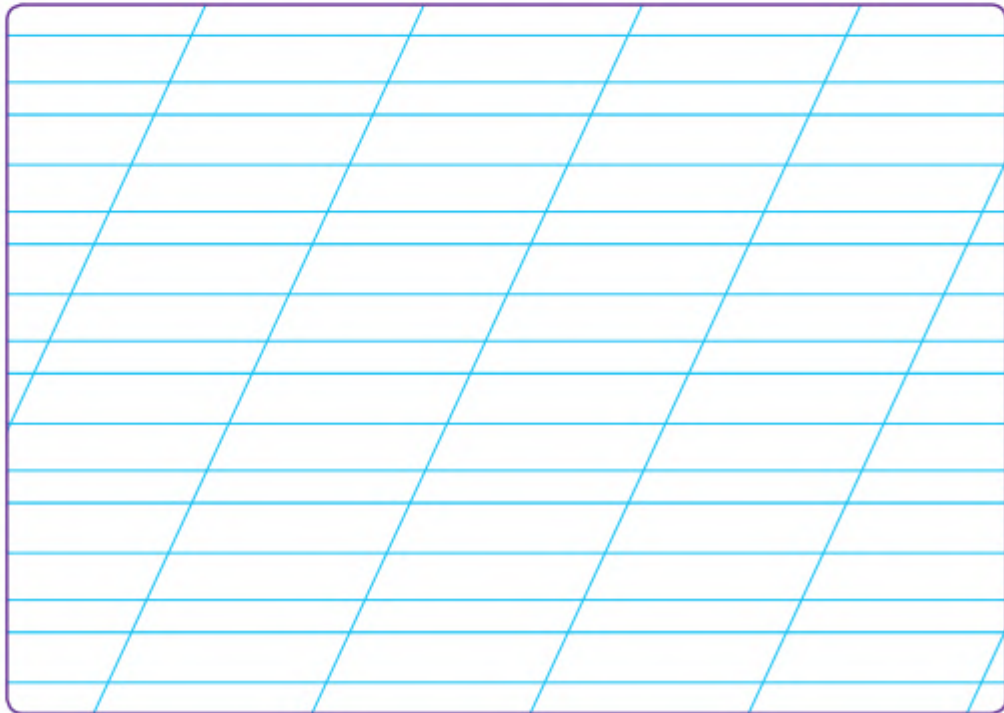
Цілу ніч Лиска над яєчком сиділа. А вранці яйце впало і розбилося. А з нього викотилося сонечко і підстрибнуло аж до неба.

Не віриш? Визирни у віконце, весняне сонечко й досі там.

Наталка Завальська

Пригадай народну казку «Курочка Ряба». Що робив кожен герой? Запиши.

Будиночок, у якому ніхто не спить

Над кімнатою хлопчика жив песик, який цілу ніч гавкав, і хлопчик не міг заснути.

Над песиком жила киця, яка цілу ніч нявчала, і песик не міг заснути.

Над кицею жила сіра мишка, яка цілу ніч гризла дірку в підлозі, і киця не могла заснути.

А над сірою мишкою був залізний дах, по якому щоночі бубонів дощик, і мишка не могла заснути.

Ось такий це був будиночок, у якому вночі ніхто не спав.

Бо:

Над кімнатою хлопчика жив песик...

Ярослава Павлюк

І І̇ Н Ю К

Ін Ін Ів Із
Не Ну Ко

У вірші переплуталися слова. Виправ помилки.

В лісі виросла Галина.

Не Галина, а

Муку меле старий тин.

Ні, напевно, меле

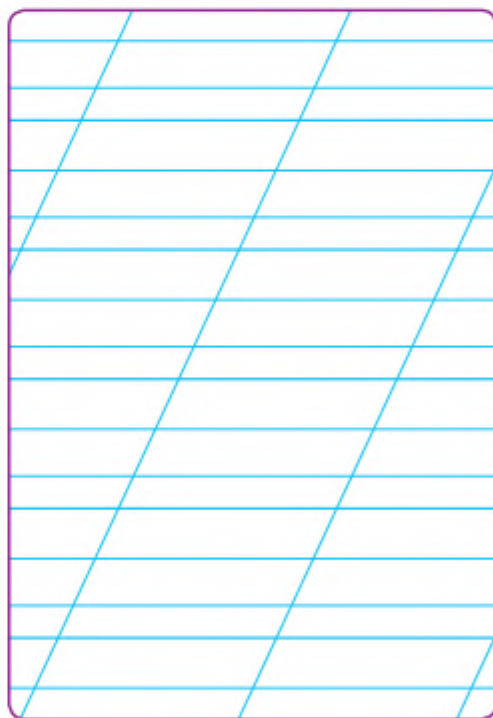
Он на клумбі росте бак.

Ой, не так, росте там

В нірку враз сховалась
тиша.

Та не тиша, може,

В. Пишалко

Незабаром літо!

Чим тобі подобається літо? Розкажи.

Крила

Травинка гойдалася біля моїх очей. І поки я обідав, по ній аж двоє пройшлося. Спочатку травинкою повільно пройшла чорна мураха. А потім на травинку забралася сонечко — червона в чорну цяточку крапля. Погойдалося — й полетіло. Що то, коли є крила!

Євген Шморгун

Літечко-літо дощиком вмито,
Літечко-літо сонцем зігріто.

Юлія Зеленіна

Знайди і спиши назви літніх місяців.

вересень

червень

травень

липень

квітень

серпень

а>а

Літні місяці:

Гріє сонечко гаряче
Чисте озеро води.
І зелений коник скаче,
Сам не відає куди.

У долині теплий вітер
Сушить трави від роси.
Я кажу: «Усе на світі
починається з краси».

Ганна Чубач

Яка природа влітку? Додай слова з вірша.

Сонечко

, озеро

коник

, вітер

Що ти любиш робити влітку? Напиши.

Я люблю влітку

Скоро канікули!

Де і як ти будеш відпочивати влітку? Розкажи.

Червнєве сонечко зійшло,
Всміхнулося тихесенько,
Повеселішало село,
І річці нашій весело!

Вода лоскоче береги,
А ті сміються квітами.
Мчимо, веселі, у луки —
Діждалися канікул ми.

Валентин Струтинський

Літні канікули

Канікули — весела пора! А влітку вони найдовші — цілих три місяці. Багато пригод чекає на вас: купання в річці чи морі, туристичні походи по горах, відпочинок на дачі або в селі, прогулянки до лісу, збирання грибів і ягід. Найголовніше — це море вільного часу для зустрічі з друзями, ігор та розваг. Навколо стільки всього цікавого!

Нам сумувати ніколи,
Бо почались канікули!

За ігри й забавки без ліку
та як же літо не любить!
Цей неповторний час канікул,
де незабутня кожна мить.

Володимир Верховень

За й без ліку
та як же
Цей неповторний час
незабутня

Спиши перше речення з тексту про літні канікули.

Blank lined area for writing the first sentence from the text about summer holidays.

Прощай, перший класе!

У нас усіх прощання настрої,
Ми схвилювані украй.
Скажем разом: «Літо, здрастуй!
Перший класе наш, прощай!»

Ось і позаду вісім місяців навчання у школі. Це був час перших радощів і невдач, щасливого сміху і щирих сліз, час перших перемог. Ви всі піросли і багато чого навчилися. Вітаю вас!

Ми відпочинемо за літо,
Воно, як ластівка, промчить.
А в вересні для нас привітно
Шкільний дзвіночок продзвенить.

Хай пісня тут лине,
Хай сміх скрізь лунає,
У кожного радісна
Усмішка сяє.

Всі дружні, веселі,
Радійте за нас.
Ми всі перейшли
У другий вже клас!

Спиши два останні рядки вірша.

а а

Чого навчив тебе перший клас?

У першому класі я навчи

Ось і закінчився перший рік твого навчання у школі. Добігла кінця і наша подорож у дивовижний світ різноманітних слів.

Тепер ти вмієш читати і писати, добирати влучні слова для спілкування з рідними, друзями, однокласниками.

До зустрічі в новому навчальному році, у другому класі! Бажаю тобі цікавого відпочинку на канікулах.

Веселе місто Алфавіт
Прощається із вами.
Маленьких літер славний рід
Обернеться словами.

Складайте в речення слова,
Їх у книжках читайте.

Веселе місто Алфавіт
Завжди ви пам'ятайте!

Тамара Коломієць

УКРАЇНСЬКА МОВА

БУКВАР

1 КЛАС. ЧАСТИНА 6

Особливості навчального посібника:

- сучасний дизайн та дитячий стиль викладу навчального матеріалу
- унаочнення матеріалу
- блочний підхід до розгортання тем

Інтернет-підтримка дозволить:

- переглянути презентацію до написання кожної букви
- ознайомитися з додатковими матеріалами до уроків

ВИДАВНИЦТВО
РАНОК

